

HØJESTERETS DOM

afsagt mandag den 19. september 2011

Sag 187/2008

(1. afdeling)

Gorm Lokdam (tidligere Royal Classic ved Gorm Lokdam)

(advokat Erik Høimark)

mod

Rosendahl A/S

(advokat Christian L. Bardenfleth)

I tidligere instans er afsagt dom af SØ- og Handelsretten den 17. april 2008.

I pådømmelsen har deltaget fem dommere: Børge Dahl, Per Walsøe, Poul Søgaard, Michael Rekling og Hanne Schmidt.

Påstande

Appellanten, Gorm Lokdam, har påstået frifindelse, subsidiært frifindelse for betaling af vederlag og mere subsidiært frifindelse mod betaling af et mindre beløb.

Indstævnte, Rosendahl A/S, har påstået stadfæstelse.

Anbringender

Gorm Lokdam bestrider ikke, at Rosendahls eventuelle krav i sagen kan gøres gældende over for ham, ligesom han ikke bestrider, at Global-knivene er omfattet af ophavsretslovens § 1. Han bestrider imidlertid, at han har krænket Rosendahls rettigheder, idet hans knive afviger så meget fra Global-knivene, at der ikke foreligger en krænkelse. Global-knivenes målgruppe er den distingverede forbruger, mens Royal-knivenes målgruppe er professionelle kokke i restaurationsbranchen.

Der kan yderligere peges på, at de to knivserier er forskellige bl.a. med hensyn til skæftet, hvor Global-knivene er smedet i et stykke med massivt skæfte og med et lille skæfte, mens Royal-knivene er udført med sammensvejset blad og skæfte og med hult skæfte, der er større. Der er ikke sammenfald i skæfternes udseende og form. Der er også forskel på fordybningerne på skæftet, idet disse er 2,1 mm dybe og 2,5 mm brede på Global-knivene, men kun 2,0 mm dybe og 1,5 mm brede på Royal-knivene. Der er derfor stor forskel på antallet af fordybninger på skæftet. Det er i øvrigt ikke Global, der har opfundet anvendelse af prikker på knive, idet dette er kendt langt tilbage i tiden.

Bladet på Global-knivene er endvidere forsynet med et iøjnefaldende logo, hvor der står Global, mens logoet på Royal-knivene er lige så markant eller endnu mere tydeligt med en anden tekst. Herudover er der forskel i knivenes vægt og i materialevalget, idet Royal-knivene er i rustfrit stål, mens Global-knivene er fremstillet af en legering af molybdæn og vanadium.

Skønsmanden har i besvarelsen af bl.a. spørgsmål 14 tillagt den æstetiske udformning af Global-knivene for stor vægt i forhold til det funktionelle. Der er endvidere i andre svar i skønserklæringen givet udtryk for en stærkt subjektiv følelsesmæssig opfattelse, ligesom skønsmanden ikke har været i stand til at besvare spørgsmål om faktuelle forhold.

Der er ikke grundlag for Rosendahls krav om vederlag, idet der ikke foreligger en krænkelse af ophavsretten. Endvidere var Royal-knivene ved beslaglæggelsen på et transitlager og endnu ikke fortoldet. De var derfor ikke importeret, hvorfor ophavsretsloven ikke finder anvendelse.

Erstatning er udelukket, da Rosendahl ikke har dokumenteret et tab. Endvidere var Royal-knivene ikke bragt i omsætning, hvilket efter bestemmelsen i ophavsretslovens § 83, stk. 1, og dennes forarbejder må antages at være en forudsætning for, at der fastsættes et vederlag. Et eventuelt vederlag bør i øvrigt fastsættes betydeligt lavere end det vederlag, der blev fastsat af Sø- og Handelsretten.

Rosendahl har yderligere anført, at også de to nye skønserklæringer afgivet af designer Hanne Dalsgaard støtter, at der foreligger en krænkelse af Rosendahls ophavsret, og der er ikke fremkommet nye oplysninger, der giver grundlag for at tilsidesætte skønsmandens udtalelser.

Gorm Lokdam har importeret Royal-knivene med henblik på at bringe dem i omsætning, og Rosendahl har derfor krav på vederlag efter ophavsretslovens § 83, stk. 1. Vederlaget bør fastsættes i lyset af, at krænkelsen må anses for at være forsætlig, og vederlaget bør dække en rimelig betaling for udnyttelse af ophavsretten. Ved fastsættelsen af vederlaget bør der tages hensyn til Rosendahls indkøbspris for et tilsvarende antal Global-knive og den vejledende udsalgspris for det samme antal knive. Indkøbsprisen er 2.869.212 kr. inklusive moms, og vederlaget kan opgøres til 8 % heraf, dvs. til 229.536,96 kr. Der er derfor ikke grundlag for at nedsætte det af Sø- og Handelsretten fastsatte vederlag på 200.000 kr.

Supplerende sagsfremstilling

Det er oplyst, at Royal Classic var Gorm Lokdams personligt drevne virksomhed.

Et sæt af de af sagen omfattede Royal-knive og et sæt Global-knive er fremlagt for Højesteret. Der foreligger desuden for Højesteret fotografier optaget af syn- og skønsmanden af de pågældende knive. Tre af disse fotografier er medtaget som bilag til denne dom.

Parterne er for Højesteret enige om, at sagen drejer sig om i alt 8.796 Royal-knive – 504 sæt af 9 knive i sort etui, 204 sæt af 11 knive i kuffert, 504 køkkenknive, 504 braiserknive, 504 brødknive og 504 udbenerknive. Det fremgår endvidere af en faktura udstedt af leverandøren i Kina til Royal Classic, Restrup Kærvej 7, Nibe, at Gorm Lokdam har betalt et beløb på 10.468 US dollars herfor.

Rosendahl har oplyst, at Rosendahls indkøbspris for et tilsvarende antal Global-knive udgør 2.869.212 kr. inklusive moms. Den vejledende udsalgspris for de samme knive er af Rosendahl opgjort til 5.119.296 kr. inklusive moms.

Designer Hanne Dalsgaard har i supplerende skønserklæringer af 29. juni 2009 og af 26. januar 2010 besvaret bl.a. følgende spørgsmål således:

”Spørgsmål 10.

”Skønsmanden anmodes om at uddybe sin besvarelse af spørgsmål 6, herunder en nærmere redegørelse for, præcist hvilket materiale knivene er lavet af, dvs. ståltypen (sammensætningen) og fremstillingsmetoden (anvendt hvilke standseværktøjer, hærtningsproces mv.).”

Se venligst svar på spørgsmål 6.

De tekniske spørgsmål, (ståltype, hærtningsprocesser mv.) ligger udenfor mit kompetenceområde, og for at få et kvalificeret svar på disse spørgsmål, kan det være nødvendigt at involvere Teknologisk Institut, således at der kan foranstalles en undersøgelse af knivenes egenskaber, hvis man ønsker det.

...

Jeg synes ikke at spørgsmål 10 er særlig relevant, idet standseværktøjer og hærtningsprocesser, efter min bedste overbevisning ikke er noget, den "almindelige" forbruger hæfter sig ved.

...

Spørgsmål 13.

"Skønsmanden bedes om at oplyse, hvorvidt der findes andre knivserier, hvor der ligeledes anvendes prikker på skæftet, samt hvem der har ophavsretten til disse."

Jeg er ikke stødt på andre knivserier end Global knive/Royal Classic knive, som har prikker på skæftet.

Spørgsmål 14.

"Skønsmanden anmodes om at oplyse, hvilket formål prikker på skæftet tjener, og om prikker har været brugt på andre brugsgenstande end knive, og i givet fald i hvilket tidsrum."

Efter min mening, er prikkerne på skæftet af Global knivene, en kunstnerisk fortolkning af at man som kniv-bruger skal holde godt og sikkert på skæftet. Samtidig giver prikkerne "identitet" til knivserien. De sorte prikker er en stærk designdetalje, som sammenholdt med at skæfte og blad er smedet sammen, giver knivene et stærkt og genkendeligt design. Se venligst besvarelse af syns og skønserklæringen, 3 November 2006.

Jeg har set mange prikker på keramik, træ o.lign. men jeg kan ikke datere disse prikker."

"...

Spørgsmål 17.

"I relation til spørgsmål 1 i skønserklæringen har skønsmanden anført, at "...Komin Yamada har efter min mening taget udgangspunkt i den oprindelige japanske designtradition...". Af bilag L fremgår det imidlertid, at konceptet fremkom ved at sammenbringe italiensk design æstetik med tysk holdbarhed og japansk præcision. Giver dette skønsmanden anledning til ændret besvarelse af spørgsmål 1?"

Nej. Jeg mener stadig at knivserien Global fremstår som en selvstændig skabende åndsindsats, præget af ophavsmandens individualitet.

Spørgsmål 18.

”I relation til spørgsmål 2 anmodes skønsmanden om at uddybe sin forklaring om, at det at knivsbladet og skæftet på kniven er smedet sammen ikke er set før Global kniven kom på markedet. Hvilke undersøgelser har skønsmanden foranstaltet for at kunne nå til denne konklusion?”

Til besvarelsen af spørgsmål 1 har jeg brugt min faglige viden, og erfaringer høstet ved mangeårigt designarbejde indenfor blandt andet udvikling og design af køkkenudstyr. Ifølge min vurdering vakte Globalknivserien, da serien kom på markedet, opsigt i design- og arkitekt- kredse, blandt andet på grund af at skæfte og blad er smedet sammen.

Spørgsmål 19.

...

”Skønsmanden anmodes om at oplyse, om den af parterne benyttede udsmykning er almindeligt kendt og benyttet indenfor fremstillingen af knive af den omhandlede art?”

Efter min mening var udsmykningen ikke almindelig kendt ved fremkomsten af designet på Global knivserien. På nuværende tidspunkt er udsmykningen efter min mening mere kendt, i kraft af at Global kniv serien har været på markedet i mange år. Jeg tror at mange mennesker forbinder udsmykningen på skæftet med Globalknivene.”

Højesterets begrundelse og resultat

Det er ubestridt, at Global-knivene er ophavsretligt beskyttet som brugskunst i medfør af ophavsretslovens § 1.

Som brugskunst er Global-knivene beskyttet mod meget nærgående efterligninger. Spørgsmålet er herefter om Royal-knivene, der er importeret af Gorm Lokdam, er en sådan nærgående efterligning.

Syns- og skønsmanden har i besvarelsen af spørgsmål 2 udtalt, at Global-knivene ved fremkomsten i 1984 ud fra et designmæssigt synspunkt i forhold til kendte knive var en klart anderledes og skelsættende måde at lade funktion og form gå op i en højere enhed på. Knivsbladet og skæftet, der var smedet sammen, og knivsskæftet med de sorte prikker, for at man kan holde godt på kniven, var ikke set, før Global kom på markedet. De sorte prikker er en meget stærk designdetalje, som binder hele Global-serien designmæssigt sammen.

Efter bevisførelsen, herunder syns- og skønsmandens erklæringer, lægger Højesteret til grund, at Royal-knivene er frembragt ved en efterligning af Global-knivene uden selvstændig indsats, at Royal-knivenes design efter en helhedsvurdering har en betydelig lighed med Global-knivene, som ikke blot er funktionelt begrundet, og at knivene er forvekslelige.

Højesteret finder herefter, at Royal-knivenes design ikke indebærer en tilstrækkelig frigørelse fra det særegne ved Global-knivenes udformning, men må anses som en meget nærgående efterligning.

Højesteret lægger efter bevisførelsen til grund, at Gorm Lokdam, der bl.a. drev virksomhed ved handel med isenkramvarer, har importeret Royal-knivene med henblik på afsætning her i landet. Der er herved sket en krænkelse af ophavsretten til Global-knivene, jf. ophavsretslovens § 2.

Ud fra et skøn over, hvad Gorm Lokdam kunne have solgt de 8.796 Royal-knive for, tiltræder Højesteret, at vederlaget til Rosendahl i medfør af ophavsretslovens § 83 er fastsat til 200.000 kr.

Højesteret stadfæster herefter dommen.

Der har for Højesteret været afholdt to supplerende syn og skøn. Der har endvidere været en betydelig udveksling af processkrifter. På den baggrund er sagsomkostningerne for Højesteret fastsat til 75.000 kr.

Thi kendes for ret:

Sø- og Handelsrettens dom stadfæstes.

I sagsomkostninger for Højesteret skal Gorm Lokdam betale 75.000 kr. til Rosendahl A/S.

De idømte beløb skal betales inden 14 dage efter denne højesteretsdoms afsigelse. Sagsomkostningsbeløbene forrentes efter rentelovens § 8.

